

Vuorrasiidráđđi - Eldreráđdet Møtebok 03/19

Ávjuvárgaiddnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Følgende medlemmer møtte:	Parti	Erstattes av:
Berit Ellen Nikkinen Varsi		
Ester Fjellheim		
Ingolf Kvandahl	NSR	
Kristine Julie Eira	NSR	

Følgende varamedlemmer møtte:	Parti
Laila Somby Sandvik	

Følgende medlemmer hadde forfall:	Parti	Erstattes av:
Lars N. Bransfjell		Laila Somby Sandvik

Tid: 12.11.2019
Sted: Kautokeino

Saksliste:

Saksnr	Sakstittel	Saksordfører	Skyggesaksordfører
018/19	Referatsaker		
007/19	Bekreftelse på mottatt forslag på kandidater til Nordland fylkes eldreråd		
008/19	Forslag fra Sametingets eldreråd til samisk representant i Troms og Finnmark fylkes eldreråd 2019 - 2023		
009/19	Nytt fylkeseldreråd er valgt for perioden 2019 - 2023		
010/19	Ny forskrift om pasientjournal er vedtatt - gjelder fra 1. juli 2019		
011/19	Reportasje sámi pasientaáittardeadji birra		
019/19	Møteplan 2020 Sametingets eldreråd Sámedikki vuorasolbmuidráđi 2020 čeahkkinplána		
020/19	Lov om Eldreombudet – høring Láhka vuorasolbmuidáittardeaddji birra – gulaskuddanášši		
021/19	Sametingets eldrestrategi Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija		
022/19	Digitaliseren		
023/19	Verdig eldreomsorg - Samboergaranti – høring Gulaskuddan Láhkaásahus árvvolaš vuorasolbmuidfuolahus - ovttasássandáhkádus		
024/19	Ny pårørendestrategi		
025/19	Referater, info Referáhtaáššit ja dieđut		
026/19	Samarbeids- og samordningspris Ovttasbargo- ja ovttastahttinbálkkašupmi barggus veahkaválddi vuostá lagas gaskavuodain		
027/19	Samisk geriatriconferanse Sámi geriatriijakonferánsa		

018/19 : REFERATSAKER

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 018/19:

007/19 : BEKREFTELSE PÅ MOTTATT FORSLAG PÅ KANDIDATER TIL NORDLAND FYLKES ELDREERÅD

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 007/19:

008/19 : FORSLAG FRA SAMETINGETS ELDREERÅD TIL SAMISK REPRESENTANT I TROMS OG FINNMARK FYLKES ELDREERÅD 2019 - 2023

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 008/19:

Sametingets eldreråd har sendt inn forslag til samiske representanter for Troms og Finnmark fylkeseldreråd. Valg i Troms og Finnmark fylkeseldreråd gjøres i desember. Forslagene var:

Sametingets eldreråd ønsker å nominere samiske representanter til Troms og Finnmark fylkeseldreråd for neste periode. Sametingets eldreråd har sendt inn følgende navn, som herved oversendes Troms fylkeskommune og Finnmark fylkeskommune:
Representant:

Ester Marie Fjellheim
Gausdalsvn 47, 9020 Tromsdalen
tlf: tlf 91667440
e-post: ester@fjellheim.tv
Ester Fjellheim er medlem av Sametingets eldreråd. Vararepresentant:
Laila Somby Sandvik
Bieskkángeaidnu 1882, 9730 Kárášjohka/ Karasjok
Tlf: 90818903
E-post: lailasombysandvik@gmail.com
Laila Somby Sandvik er varamedlem av Sametingets eldreråd.

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi lea maid sádden evttohusaid Romssa ja Finnmárkku fylkka vuorasolbmuidráđđái. Romssa ja Finnmárkku fylkkavuorasolbmuidráđđi válljejuvvo juovlamánus.

Evttohuuvvon leat / følgende er foreslått: Ester Marie Fjellheim ja Laila Somby Sandvik

009/19 : NYTT FYLKESELDRERÅD ER VALGT FOR PERIODEN 2019 - 2023

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerådet

VR - 009/19:

010/19 : NY FORSKRIFT OM PASIENTJOURNAL ER VEDTATT - GJELDER FRA 1. JULI 2019

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerådet

VR - 010/19:

011/19 : REPORTASJE SÁMI PASIENTAÁITTARDEADJI BIRRA

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 011/19:

019/19 : SÁMEDIKKI VUORASOLBMUIDRÁĐI 2020 ČOAHKKINPLÁNA

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 019/19:

Mearrádus

Sámedikki vuorasolbmuidráđi čoahkkimat 2020:s dollojuvvojit ná:

4.-5.2.2020: Hárstták

12.-13.5.2020: Elgá

2.-3.9.2020: Kárášjogas

Vuorasolbmuidráđđi oaidná dárbbu goit ovtta čoahkkimii jahkái.Sámediggeráđiin. Lea maid dehálaš deaivvat sámi suohkaniid čoahkkimiid oktavuodas.

Vedtak

Møter i Sametingets eldreråd i 2020 avholdes slik:

4.-5.2.2020: Harstad

12.-13.5.2020: Elgå

2.-3.9.2020: Karasjok

Eldrerådet ser behov for å møte Sametingsrådet en gang i året. Det er også viktig å møte samiske kommuner i forbindelse med møtene

020/19 : LÁHKKA VUORASOLBMUIDÁITTARDEADDJI BIRRA – GULASKUDDANÁŠŠI

12.11.2019 Vuorasiidráđđi - Eldrerådet

VR - 020/19:

Mearrádus

Jodiiheaddji Julie Eira čállá evttohusa. Dat ferte mannát Sámediggeráđđái, ja viidáseappot. Sámediggeráđđi berre konsulteret dán áššis.

Vedtak

Leder Julie Eira skriver uttalelse. Den må gå til Sametingsrådet og deretter videre. Dette er en sak Sametingsrådet bør be om konsultasjoner på.

Uttalelse:

VR sak 20/19 Høring – Lov om Eldreombudet (eldreombudsloven).

Sametingets eldreråd støtter etablering av Eldreombud i Norge. Rådet har tidligere gått inn for etablering av et samisk eldreombud, men har ikke fått gehør for det hos statlige myndigheter. Pilotprosjektet "Samisk pasient- og brukerombud" er riktig nok under etablering som en del av Pasient- og brukerombudet i Finnmark. Som benevnelsen tilsier, vil fylkenes pasient- og brukerombud fokusere på helse- og omsorgssektoren.

Eldreombudets mandat vil omfatte mye mer enn helse- og omsorgssektoren, men det bør i eldreombudsloven komme tydelig frem at den også gjelder de samiske eldre.

Det er en kjent sak at den samiske kulturen har vært undertrykt i Norge gjennom flere hundre års fornuksningspolitikk. "Sannhets- og forsoningskommisjonen" vil forhåpentligvis kunne avdekke offentlig diskriminering og undertrykkelse av samer og vekke en forståelse for konsekvensene av fornuksningspolitikken. Også derfor er det viktig at Eldreombudet har stor kompetanse om samisk kultur for å kunne være ombud på alle samfunnsområder også for de samiske eldre som bor over alt i Norge.

I følge "Sameparagrafen", § 108 i Norges grunnlov, skal "Dei statlege styresmaktene leggje til rette for at den samiske folkegruppa kan tryggje og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv". Denne paragrafen forplikter også Eldreombudet.

Eldreombudet har ikke en spesifikk eldrekonvensjon å forholde seg til, men vil måtte forholde seg til konvensjoner som f.eks. ILO-konvensjonen nr. 169 og den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Av Norges lover vil vi nevne "Sameloven" som gir visse rettigheter til det samiske folket. På denne bakgrunn mener Sametingets eldreråd at det er viktig at ordet "rettigheter" fastholdes i formålsparagrafen i Eldreombudsloven.

Det vil også være på sin plass at det allerede i formålsparagrafen uttrykkes tydelig at de samiske eldre er inkludert. Selv om forslaget sikkert har ment at loven gjelder for alle eldre i Norge, vet vi av erfaring at nettopp den samiske befolkningen i mange sammenhenger blir uteglemt, dessverre på grunn av stor uvitenhet. Derfor foreslås følgende ordlyd i § 1 Formål:

"Formålet med denne loven er å bidra til å fremme Eldres, også de samiske Eldres interesser, rettigheter og behov i samfunnet gjennom etablering av et eldreombud".

I følge høringsnotatet vil Eldreombudet samlokaliseres med "Senter for et aldersvennlig Norge" og "Rådet for et aldersvennlig Norge" på grunn av samarbeid og synergieffekt. I "Rådet for et aldersvennlig Norge" er det ingen samiske representanter. Sametingets eldreråd foreslår at det opprettes en ekspertgruppe av eldre som Eldreombudet kan ha dialog og møter med. For at Eldreombudet også best mulig kan ivareta det samiske folket, bør den foreslåtte ekspertgruppa ha samisk representasjon. Dessuten bør Eldreombudet ha kompetanse innen samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv.

§ 4 Eldreombudets behandling av saker.

Første og andre ledd i lovteksten er etter vår mening motsigende.

I første ledd bør det i klartekst komme frem hvilken hensikt det er å henvende seg til Eldreombudet dersom Eldreombudet ikke har myndighet til å avgjøre enkeltsaker. Hva blir da Eldreombudets oppgaver dersom de ikke kan vurdere enkeltsaker?

Sammendrag av forslagene:

a. Ordlyd i § 1 Formål:

"Formålet med denne loven er å bidra til å fremme Eldres, også de samiske Eldres interesser, rettigheter og behov i samfunnet gjennom etablering av et eldreombud".

- a. Ordet "rettigheter" fastholdes i formålsparagrafen
- b. Eldreombudet bør ha en ekspertgruppe med samisk representasjon
- c. Eldreombudet bør ha kompetanse innen samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv for best å kunne ivareta de samiske Eldres interesser, rettigheter og behov i samfunnet.
- d. I § 4 bør Eldreombudets myndighet revurderes og deretter må paragrafen revideres.

Sametingets eldreråd anser Lov om Eldreombudet å være en så viktig sak at Sametingsrådet bør be om konsultasjon.

021/19 : SÁMEDIKKI VUORASOLBMUIDSTRATEGIIJA

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 021/19:

022/19 : DIGITALISEREN

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 022/19:

023/19 : GULASKUDDAN LÁHKAÁSAHUS ÁRVVOLAŠ VUORASOLBMUIDFUOLAHUS -
OVTTASÁSSANDÁHKÁDUS

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 023/19:

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi sádde čuovvovaš cealkámuša áššis:

**VR 23/19 Gulaskuddan – Láhkaásahus árvvolaš vuorasolbmuidfuolahus –
ovttasássandáhkádus**

Čujuhit rievdadusárvalussii “Árvvolašvuohtaláhkaásahussii” mas lea gulaskuddanáigemearri
29.11.19.

“Árvvolašvuohtaláhkaásahussii” árvaluvvo lasáhus §3;ii, bustávvi i) čuovvovaš cealkagiin:
“Bárat geat háliidit, galget sáhttit orrut ovttas”.

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi doarju dan árvaluvvon rievdadusa “Láhkaásahus árvvolaš
vuorasolbmuidfuolahussii”.

Sámedikki vuorasolbmuidráđđi lea gullan ovtta vuorasolbmo birra gii lei váidalan ahte son ii
beassan orrut seamma lanjas go su guoibmi go goappašagat leigga oktanaga buohccit seamma
buhcciidruovttus. Soai eaba beassan bállo oaidnalit ge, ja dat lei unohas ja hui váivi. Odne eai loga
vel oallugiid jearahit ovttasássanvejolašvuođaid, muhto vaikko leatge hárve geat jearahit beassat
orrut seamma lanjas go sin náittusguoibmi dahje ovttasássi, juogo buhcciidruovttus dahje
fuolahanasodagas, de lea dát sihkkarit giitevaš fálaldat. Vuoras báraide lea oadjudeaddji dilli go
láhkaásahus nanne sutno rievtti orrut ovttas juogo soai goappašagat leaba buohccin veallame
buhcciidruovttus dahje leaba buhcciidruovttus dahje fuolahanasodagas ja nubbi lea dearvvaš.
Sávamis eai bija suohkanat fálaldahkii nu alla hatti ahte dat dovdo vuorasolbmuide ekonomalaš
noađđin gáibidit ovddasorrunvejolašvuođaid.

Vedtak

Sametingets eldreråd sender følgende innspill:

VR 23/19 Høring – Endringer i forskrift om en verdig eldreomsorg – samboergaranti

Det vises til forslag til endringer i "Verdighetsforskriften" med høringsfrist 29.11.19..

Verdighetsforskriften foreslås å få en tilleggsbestemmelse i § 3, bokstav i) med følgende ordlyd:

"At par som ønsker det skal kunne bo sammen".

Sametingets eldreråd støtter den foreslåtte endringen i "Forskrift om en verdig eldreomsorg".

Sametingets eldreråd har fått kjennskap til en eldre person som hadde klaget over at vedkommende ikke fikk bo på samme rom som sin ektefelle på et sykehjem der begge var innlagt. De fikk knapt møte hverandre, og det kjentes både ubehagelig og svært trist. Etterspørselen for mulighet til å bo sammen sies å ikke være svært stor i dag, men for de få som ønsker å bo på samme rom som sin ektefelle eller samboer, enten på sykehjem eller omsorgsbolig, er dette sikkert et kjærkommet tilbud. Det er en betryggelse for eldre par å få en forskriftsfesta rettighet til å kunne bo sammen enten de begge er syke og innlagt eller de er på sykehjem eller bor på omsorgsbolig hvor den ene er frisk. Det er å håpe at kommunene ikke priser dette tilbudet så høyt at det blir økonomisk belastende for de eldre å kreve sin rett til å bo sammen.

024/19 : NY PÅRØRENDESTRATEGI

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerådet

VR - 024/19:

Ráđđehus lea čállime ođđa oapmahašstrategiija mii galgá leat gárvvís juovlamánus dán jagi. Gulaskuddanáigi lei biddjon borgemánu 15. Beaivái. Dál gal dađibahábut lea mentto manjit buktit árvalusaid strategiijii go gulaskuddanáigi lea giddejuvvon.

Regjeringens pårørendestrategi skal legges frem i desember i år. Høringsfristen var satt til 15. August. Det synes nå dessverre for sent å komme med et innspill til strategien pga av at innspillsperioden er avsluttet.

025/19 : REFERÁHTAÁŠŠIT JA DIEĐUT

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerådet

VR - 025/19:

Saksframlegg

- Sametinget har hatt samarbeidsmøter med Alta og Bodø kommuner om samarbeidserklæring/ avtale mellom Sametinget og kommunene. På møtet ble det enighet om å arbeide videre for tilbud til samiske eldre i Oslo.
 - Helse- og omsorgsdepartementet: utarbeider ny helse – og sykehusplan, ny demensplan, og pårørendestrategi.
 - Etablering av pilotprosjekt samisk pasient- og brukerombud innenfor dagens ordning. Stilling utlyst men ingen søkere. Stillingen lyses ut på nytt. Pasient – og brukerombudet i Finnmark har ansvar for oppfølging.
 - Prosessen med utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjenester for den samiske befolkningen – prosessen fortsetter. Omtales nå som Fag- og kompetanseheving i sykehjem og hjemmetjeneste for den samiske befolkningen
 - Strategisk utvikling av helsetjenester til den samiske befolkningen- planen forventes ferdig i desember. Arbeidet utføres av Helse Nord i samarbeid med en arbeidsgruppe.
- Regnskap for sametingets eldreråd 1. kvartal (vedlegg)

Saker fra plenum i september 2019:

Kunngjøring av nye saker
Spørsmål til Sametingsrådet
Meld. St. 31 (2018-2019) Melding til Stortinget -Samisk språk, kultur og samfunnsliv med Sametingets budsjettbehov 2021
Sametingets årlige sak om fiskeri 2019
Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud
Samarbeidsavtaler 2019
Beaivváš sámi teáhter – utbyggingsprosjekt, samlokalisering
Utmarksbruk i Sápmi i vår tid
Utkiling og organisering av samisk spesialisthelsetjenester
Organisering av duodji
Skolte-, ume - og pitesamiske navn på Sametinget

026/19 : OVTTASBARGO- JA OVTTASTAHTTINBÁLKKAŠUPMI BARGGUS VEAHKAVÁLDDI VUOSTÁ LAGAS GASKAVUOĐAIN

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerådet

VR - 026/19:

Justiisa – ja gearggusvuođadepartemeanta bivdá evttohusaid geas leat buorit ovttasbargo- ja ovttastahtiindoaimmat ja ánsšášivčče oažžut 2019 bálkkašumi go leat bargan veagalváldima vuostá lagas oktavuodain. Sámedikki vuorasolbmuidráđđi evttoha Sámi nissonforuma bálkkašupmái.

Justis- og beredskapsdepartementet ber om innspill til gode samarbeids- og samordningstiltak som kandidater til pris for arbeid mot vold i nære relasjoner for 2019.
Sametingets eldreråd foreslår Sámi nisssonforum som kandidat til denne prisen.

027/19 : SÁMI GERIATRIIJAKONFERÁNSA

12.11.2019 Vuorrasiidráđđi - Eldrerádet

VR - 027/19:

Vuorasolbmuidráđđi ságastalai ášši sámi geriatriija konferánssa birra ja sáddejit evttohusaid áigeguovdilis fáttáide Fjellheimii.

Eldrerádet diskuterte saken om samisk geriatrikonferansen og sender forslag til aktuelle tema til Fjellheim.